

Sobre el VI Col·loqui Verdaguer: Llengua, retòrica i poètica, i el seu sentit. Amb motiu de la seva inauguració a l'Institut d'Estudis Catalans

Ricard Torrents

President de la Societat Verdaguer

Fa vint anys (per ser més exacte, en farà vint-i-un, perquè érem el 22 de desembre de 1984) i des d'aquest mateix espai de l'Institut d'Estudis Catalans, on tenia lloc el I Col·loqui Internacional sobre la Renaixença, convocàvem per a la primavera de 1986 el I Col·loqui Verdaguer «amb motiu del centenari de *Canigó* i amb l'objecte de contribuir als estudis de la literatura catalana del segle XIX». Els convocants eren els departaments de Literatura Catalana de la Universitat de Barcelona, de la Universitat Autònoma de Barcelona i de l'Escola Universitària Balma de Vic.

A continuació vingué el II Col·loqui, el 1988, dedicat a la poesia civil i patriòtica del segle XIX i al llibre *Pàtria*, que Verdaguer havia publicat feia cent anys. La novetat era que entre els convocants i organitzadors ja no hi havia l'Escola Universitària Balma sinó els Estudis Universitaris de Vic.

El III Col·loqui tingué lloc tres anys més tard, l'any 1991, dedicat a la prosa periodística i de viatges i amb una altra novetat: el convocava la Societat Verdaguer, que s'acabava de crear formalment.

Quatre anys més tard, el 1995, el IV Col·loqui es multiplicà en quatre, amb seu a Vilanova i la Geltrú, Vic-Folgueroles i el Vendrell-Tarragona-Valls, dedicats a Verdaguer, Guimerà, Oller i Yxart, els quatre escriptors catalans més representatius del Segle Romàntic, dels quals se celebraven diverses efemèrides. La iniciativa dels col·loquis múltiples convertí el 1995 en l'«Any del Romanticisme», inaugurat al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona i tancat a l'auditori del Palau de la Generalitat.

El V Col·loqui, l'any 2002, centenari de la mort del poeta, va tenir també un marc d'excepció, el de l'Any Verdaguer 2002, compartit amb l'Any Gaudí, i dedicat a «Verdaguer i el Segle», a la seva trajectòria vital i literària en el segle XIX i a la seva projecció en el XX.

Tres anys després, tornem a trobar-nos convocats per a un nou Col·loqui, el VI, que dediquem a «Verdaguer: Llengua, retòrica i poètica» i que celebrarem a Barcelona, Vic, Folgueroles, com responent a una crida dels tres llocs emblemàtics del poeta.

Quan programàvem aquest VI Col·loqui i vam decidir-ne la data de 2005 i el tema, «llengua, retòrica i poètica», no ens vam adonar que coincidiria amb l'any centenari del naixement del gran lingüista Joan Coromines. Feliç coincidència! És una efemèride que els verdagueristes no podem deixar de commemorar. Primer en reconeixement del lingüista que ha elevat Verdaguer a un dels llocs més alts entre els autors contemporanis citats en el seu *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. En segon lloc perquè dediquem aquest VI Col·loqui justament a la llengua de Verdaguer, l'inaugurem amb una conferència d'un altre gran lingüista, Joan Veny, i ho fem a la seu de l'IEC, que es prepara per celebrar l'any vinent el centenari del I Congrés Internacional de la Llengua Catalana i, d'aquí a dos anys, el centenari de la fundació de l'Institut l'any 1907.

En homenatge a Coromines, us convido a llegir una de les innombrables anotacions verdaguerianes que conté el seu diccionari, la que dedica a *gerd*. Sobre el substantiu *gerd*, *gerdó*, 'fruit', abans de discutir en cinc llargues columnes si l'ètimon «pre-romà pirinenc» és «ibèric, aquitànic o bascoide», comença dient: «No crec que es vagi usar literàriament fins a Verdaguer» i cita tres passatges de *Canigó*, sense estalviar-hi espai, com el del cant II, de nou versos, set dels quals són innecessaris: «— Perdonau-me —li diu— reial princesa, / del gran pitxer d'esta muntanya, rosa: / no fos una poncella que us retira, / vós de mon cor seríeu robadora. / —Gentil, ingrati Gentil, ja no em coneixes? / Jo só, jo só eixa flor de ta memòria: / ton cor era lo *gerd* que jo cercava / quan veres-me allí baix, *gerdera* hermosa, / amb ma falda vessanta de maduixes...».

Després, sobre l'adjectiu *gerd*, 'verd, fresc, tendre, ufa', hi diu: «Mot, sobretot o únicament, vigatà, encara que, per la seva expressiva força i bon to literari, hagi estat emprat en el primer quart del s. XX per bastants i bons escriptors. Sembla que l'ús més antic és el que en féu Verdaguer» i cita la 1a edició de *L'Atlàntida*, altre cop *Canigó* i les *Narracions*, de Martí Genís i Aguilar.

És just que els verdagueristes destaquem, entre les excel·lències de Joan Coromines, la d'haver fet de Verdaguer una autoritat lingüística, lèxica, literària.

A més a més, quan programàvem aquest VI Col·loqui Verdaguer, tampoc no preveïem que el 2005 faria cent anys del primer projecte d'obres completes de Verdaguer. Em refereixo al dels editors Toledano, López i Companyia, continuat per Josep Agustí a partir del volum III.

L'any 1905, doncs, van aparèixer els tres volums primers de la col·lecció coneguda com «la del medalló».

Volum I. *Idil·lis i cants místics. Caritat. Llegendari, cançons i odes de Montserrat. Passió de Nostre Senyor Jesucrist*. Volum II. *Lo somni de sant Joan. Santa Eulàlia. Roser de tot l'any. Sant Francesc. Romanceret de Santa Clara*. Volum III. *Jesús Infant: Betlem. La fugida a Egipte. Natzaret. Flors del Calvari. Càntics*.

L'any següent, 1906, es publicarien dos volums més: Volum IV. *L'Atlàntida. Canigó. Pàtria*. Volum V. *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa. Discursos. Articles. Pròlegs. Nerto. Rondalles*.

L'any 1907 continuaria la col·lecció amb un sol volum: Volum VI. *Excursions i viatges. Folklore. Jacint Verdaguer en defensa pròpia. Aires del Montseny*.

I el 1908 va sortir el que seria l'últim de la col·lecció: Volum VII. *Al Cel. Eucarístiques. Flors de Maria. Veus del Bon Pastor*.

Valeri Serra i Boldú, a la *Biografia de Mossèn Jacinto Verdaguer* (p. 211), després de fer-ne un elogi per «l'acurada ordenació i anotació de variants», lamenta «que els editors no deixessin arrodonir l'obra com la tenia pensada el seu compilador Joan Baptista Batlle».

En referència a aquest centenari hem cregut oportú de dedicar la part acadèmica de la sessió de la Societat Verdaguer del dia 12 a Folgueroles a l'última edició de les obres completes del poeta, la que Editorial Proa està enllestint amb el títol *Totes les obres* i en quatre volums. I ho farem amb una dissertació de Joaquim Molas. Encara que fora del Col·loqui, serà la millor manera de commemorar que l'empresa d'edició de les obres completes de Verdaguer és centenària.

Si, doncs, mirem la sèrie de Col·loquis Verdaguer, del I al VI, en constatem la continuïtat, que es basa, primer, en l'estabilitat i la dinàmica de la Societat Verdaguer; segon, en el sosteniment de la Universitat de Vic a través de la Càtedra Verdaguer i de l'Editorial Eumo, i, tercer, en la tenaç dedicació dels estudiosos de la literatura catalana del segle XIX aplegats en la Societat Verdaguer.

Els nostres temps, dominats per les ciències dites útils i les tecnologies utilitàries, no són pas gaire favorables a l'estudi i a la recerca en humanitats i ciències socials. El sistema, però, ofereix prou intersticis i la nostra tenacitat serà prou fonamentada i hàbil perquè, comptant amb els suports institucionals que ens avalen, la sèrie de Col·loquis continuï després d'aquest VI, que serà un èxit.